

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) географічний

Кафедра економічної та соціальної географії

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Підготовки _____ бакалавра _____

спеціальності _____ 014 Середня освіта (Географія) _____

освітньо-професійної програми Середня освіта. Географія. Економіка

Луцьк – 2025

Силабус вибіркового освітнього компонента «ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Географія), за освітньо-професійною програмою Середня освіта. Географія. Економіка.

Розробник: Ткачук Н. М., доцент кафедри економічної та соціальної географії, кандидат педагогічних наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Ткачук Н. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії

протокол № 7 від 13 січня 2025 р.

Завідувач кафедри: _____

Погребський Т. Г.

I. Опис освітнього компонента

Найменуванняпоказників	Галузь знань, спеціальність, Освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма навчання	Галузь знань <u>01 Освіта / Педагогіка</u> Спеціальність <u>014.07 Середня освіта (Географія)</u> Освітньо- професійна програма <u>Середня освіта. Географія. Економіка</u> Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150 год/ 5 кредів		Рік навчання – 3
		Семестр – 6-й
		Лекції – 10 год.
		Практичні (семінарські) – 20 год
ІНДЗ немає		Лабораторні – 0 год
		Індивідуальні – 0 год
		Самостійна робота – 110 год
		Консультації 10 год
Мова навчання		Форма контролю: залік (6-ий семестр)
	Українська	

II. Інформація про викладача

ППП Ткачук Надія Михайлівна

Науковий ступінь кандидат педагогічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри економічної та соціальної географії

Контактна інформація

Телефон 0974852583

Електронна пошта: Tkachuk.Nadiia@vnu.edu.ua

Профайл <https://cutt.ly/awJfxm3P>

Адреса викладання курсу: вул. Банкова, 9, корпус ВНУ імені Лесі Українки

Дні занять (<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>)

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу. Актуальність теми курсу зумовлена важливістю формуванням в особистості уміння критично мислити, як умови науково-технічного і суспільного прогресу, Критичне мислення забезпечує самостійні та відповідальні дії, а також характеризується самовдосконаленням. Вибірковий освітній компонент «Технологія розвитку критичного мислення» спрямований на формування теоретико-практичних знань щодо застосовування стратегії та методів технології розвитку критичного мислення при моделюванні уроків з географії, підприємництва та фінансової грамотності в базовій школі. Курс допоможе розвинути уміння у здобувачів створювати належні умови для розвитку критичного мислення учнів в урочній та позаурочній діяльності, а також сприятиме особистісному самовдосконаленню, здатності до критичної рефлексії та самоаналізу.

2. Пререквізити

Освітні компоненти навчального плану першого (бакалаврського) рівня

вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Географія), а саме: освітні компоненти циклу загальної підготовки та циклу професійної підготовки освітньо-професійної програми, які формують базові знання з педагогіки, психології, методики навчання географії, цифрових освітніх ресурсів.

Постреквізити

Опанування вибіркового освітнього компонента забезпечить наступність вивчення освітніх компонентів за навчальним планом, зокрема педагогічної складової: «Методика навчання економіки, підприємництва та фінансової грамотності», «Педагогічна практика», а в подальшому – у професійній діяльності.

3. Мета і завдання освітньої компоненти

Мета освітнього компонента спрямована на формування готовності майбутніх учителів географії, економіки щодо використання технології розвитку критичного мислення у моделюванні уроків географії, підприємництва та фінансової грамотності.

Завдання:

- 1) сформулювати знання про сутність технології розвитку критичного мислення, структуру уроку за цією технологією;
- 2) сформулювати знання методики застосування методів критичного мислення на різних етапах уроку;
- 3) формувати вміння моделювати урок географії, підприємництва та фінансової грамотності за технологією розвитку критичного мислення;
- 4) вчити застосовувати стратегії та методи, техніки критичного мислення для розв'язування проблемних задач та самовдосконалення.

4. Результати навчання (Компетентності)

Компетентності, формування котрих забезпечує вибіркового освітній компонент:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Загальні:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях(ЗК 1).

Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності (ЗК 2).

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю (ЗК 3).

Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі (ЗК 4).

Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня(ЗК 6).

Фахові:

Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету (ФК 1).

Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності (ФК 2).

Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів (ФК 3).

Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення (ФК 4).

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання (ФК 5).

Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них (ФК6)

Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства (ФК 8).

Предметні:

Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства (ПК1).

Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах (ПК4)

Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей (ПК5)

Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних та економічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та регіону (ПК6)

Здатність чітко й логічно відтворювати основні теорії та закони, оцінювати нові відомості й інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної природничо-наукової картини світу відповідно до вимог Державних стандартів загальної середньої освіти з освітньої галузі «Природознавство» в школі (ПК 7).

Програмні результати навчання

Результатом вивчення освітньої компоненти «Технологія розвитку критичного мислення» є наступне:

- *відтворює* основні концепції та принципи педагогіки і психології; *враховує* в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші

індивідуальні особливості учнів (PH1);

- *демонструє* вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання (PH2);

- *здійснює* добір і *застосовує* сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично *оцінює* результати їх навчання та ефективність уроку (PH4).

- *вибирає* відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; *аналізує* динаміку особистісного розвитку учнів, *визначає* ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них (PH5);

- *генерує* обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами (PH8);

- *демонструє* володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності (PH10);

- *виявляє* навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, *пояснює* необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності (PH11);

- *аналізує* власну педагогічну діяльність та її результати, *здійснює* об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей (PH12);

- *добирає* міжпредметні зв'язки шкільних курсів географії з метою формування в учнів природничо-наукової компетентності відповідно до вимог Державних стандартів загальної середньої освіти з освітньої галузі «Природознавство»; володіє методикою навчання пропедевтичного інтегрованого курсу «Пізнаємо природу»; курсів з економіки, «Підприємництва та фінансової грамотності» на рівні базової середньої освіти (ПРН 11).

5. Структура освітнього компонента.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практичні роботи	Самостійна робота	Консультації	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи технології розвитку критичного мислення						
Тема 1. Критичне мислення: що і як розвиваємо	15	2	2	10	1	ДС/2 РМГ/4
Тема 2. Класифікація методів розвитку критичного мислення	14	1	2	10	1	ДС/2 РМГ/4
Тема 3. Майстерність постановки запитань	14	1	2	10	1	ДС/2 РМГ/4
Тема 4. Особливості роботи з інформацією	14	1	2	10	1	ДС/2 РМГ/4

Тема 5. Практичні методи та прийоми розвитку критичного мислення на уроках географії, підприємництва та фінансової грамотності	19	1	2	15	1	ДС/2 РМГ/4
Разом за модулем 1	76	6	10	55	5	30
Змістовий модуль 2. Методика розвитку критичного мислення на уроках географії, підприємництва та фінансової грамотності						
Тема 6. Структура компетентнісного уроку, що розвиває критичне мислення	14	1	2	10	1	ДС/2 РМГ/4
Тема 7. Методика застосування методів критичного мислення вступної частини уроку.	14	1	2	10	1	ДС/2 РМГ/4
Тема 8. Методика застосування методів критичного мислення основної частини уроку.	14	1	2	10	1	ДС/2 РМГ/4
Тема 9. Методи розвитку критичного мислення учнів у підсумковій частині уроку	14	1	2	10	1	ДС/2 РМГ/4
Тема 10. Моделювання уроку критичного мислення.	18	-	2	15	1	ДС/2 РМГ/4
Разом за модулем 2	74	4	10	55	5	30
Види підсумкових робіт						Бал
Контрольна робота (ЗМ 1)						20
Р (ЗМ 2)						20
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Тема змістового модуля	Тема самостійної роботи	Види самостійної роботи
Тема 1, 2, 3	Підготуйте повідомлення на тему: «Як критичне мислення допомагає керувати емоціями?». Запропонуйте авторський висновок щодо чинників актуальності технології навчання в сучасній школі.	Повідомлення Презентація
Тема 4	Підготуйте повідомлення на тему: «Що означає розуміти інформацію». Наведіть приклади технік для критичного читання	Повідомлення Презентація
Тема 5	Підготуйте повідомлення щодо позиції педагога за технологією розвитку критичного мислення.	Повідомлення Презентація
Тема 6	Запропонуйте технологічні підходи до створення мікрогрупи. Розподіл ролей у групі. Лідерство в команді.	Повідомлення. Презентація
Тема 7, 8, 9	Підготуйте повідомлення на тему: «Графічні організатори як	Повідомлення

	інструменти критичного читання»	Презентація
Тема 10	Підготуйте повідомлення на тему: Генезис критичного мислення. Як забезпечити умови для його розвитку в учнів?	Презентація

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Відвідування занять є обов'язковим. Здобувачі першого рівня вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати під час консультацій. Здобувач повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь у навчальному процесі.

Політика щодо академічної доброчесності. Політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності регламентовані наступними документами: Кодекс академічної доброчесності ВНУ ім. Лесі Українки, Положення про комітет з етики наукових досліджень ВНУ ім. Лесі Українки, Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників ВНУ імені Лесі Українки (https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/normatyvno-pravova-baza/)

Вивчаючи даний освітній компонент, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- виконувати всі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- списування під час контрольних заходів (в т. ч. із використанням мобільних пристроїв) заборонено;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів освіти;
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань здобувачів освіти.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. У разі відсутності студента на семінарських заняттях з об'єктивних причин, він має право виконати завдання, передбачені планом семінарських занять, і одержати відповідні оцінки. Відпрацювання пропущених занять має відбутися до останнього семінарського (практичного) заняття під час індивідуально-консультаційної роботи викладача. Якщо здобувач освіти отримав бал за темою освітнього компонента менший за максимальний, він має право лише один раз повторно скласти поточний контроль за темою (усна відповідь та виконання завдань для самостійної роботи). Зараховується найвищий результат. Скласти поточний контроль за темою можна на консультації у вільний від аудиторних занять час.

Відпрацювання практичних робіт, які передбачали оцінювання участі в дискусії, тренінгу, роботу в групах здійснюється через виконання завдань самостійної роботи до теми.

Неформальна освіта при викладанні дисципліни

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки»

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам курсу, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

V. Підсумковий контроль

Рейтинг здобувача освіти з навчальної роботи визначається відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки».

Поточне оцінювання здійснюється за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента.

Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за: виконання завдань практичних робіт тем змістових модулів (максимум – 60 балів);

контрольні заходи змістових модулів, які проводяться у формі контрольної роботи у 1 змістовому модулі (максимум – 20 балів);

індивідуальну роботу у 2 змістовому модулі (20 балів).

До контрольного заходу у вигляді тестування допускаються здобувачі освіти, які опрацювали весь обсяг теоретичного матеріалу, в тому числі і матеріал самостійно, та частково виконали роботи із даного змістового модуля. Завдання опитування обов'язково включають матеріал, який передбачено до самостійного опрацювання. Тестове завдання кожного контрольного заходу складається з 20 питань. За кожну правильну відповідь здобувач освіти отримує 1 бал. Індивідуальна робота передбачає розробку та конспекту уроку географічної тематики за модельною програмою курсу «Географія» або «Підприємництво та фінансова грамотність» за вибором (20 балів).

Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу з певного компонента освіти на підставі результатів виконання всіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру: аудиторної роботи під час лекційних, практичних (семінарських, індивідуальних), самостійної роботи, виконання ІРС, контрольних робіт тощо.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів). У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної

заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються.

Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100 балів. На залік виносяться типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Питання до заліку

1. Поняття та сутність критичного мислення.
2. Критичне мислення як складова процесу розвитку творчої особистості.
3. Принципи розвитку критичного мислення.
4. Умови, які спонукають учня до критичного мислення.
5. Сутність та особливості застосування технології розвитку критичного мислення на уроках географії, підприємництва та фінансової грамотності.
6. Методика розвитку критичного мислення, організація навчального процесу з використанням цієї технології на уроках географії, підприємництва та фінансової грамотності.
7. Фази (стадії) технології розвитку критичного мислення (ТРКМ),
8. Основні етапи уроку розвитку критичного мислення.
9. Методика застосування методів критичного мислення вступної частини уроку.
10. Методика застосування методів критичного мислення основної частини уроку.
11. Методи розвитку критичного мислення учнів у підсумковій частині уроку.
12. Умови, яких має дотримуватися педагог для ефективного процесу розвитку критичного мислення.
13. Поради вчителю щодо планування, проведення уроку з використанням технології критичного мислення.
14. Майстерність ставити запитання: відкриті і закриті запитання.
15. Види інформації. Факти і думки.
16. Робота з інформацією та її критичний аналіз.
17. Що таке аргумент? Що таке некоректна аргументація?
18. Що таке дискусія, дебати?

VI. Шкала оцінювання

Освітній компонент оцінюється за 100 бальною шкалою.

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	

67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Вішнікіна Л. П. Компетентнісне навчання географії в основній школі : монографія. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2017. 407 с.
2. Пометун О. І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі : навч.-метод посіб. К., 2020. 104 с.
3. Пометун О. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. №2. С. 89-98.
4. Основи критичного мислення: методичний посібник для вчителів. К. Ліра. 2016. 156 с.
5. Основи критичного мислення. Навчальна програма курсу за вибором для учнів профільних класів соціально-гуманітарного напрямку. (Гриф МОН України. Протокол №1 від 19 березня 2014 року).

Допоміжна

6. Даниленко Л.І. Інноваційні технології у профільному навчанні старшокласників: Навч.- метод. посіб. Черкаси: Редакційно-видавничий відділ Черкаського ОПОПП, 2015. 92 с
7. Інноваційні педагогічні технології : посібник / За редакцією О.І. Огієнко; Авт. кол.: О.І. Огієнко, Т.Г. Калюжна, Ю.С. Красильник, Л.О. Мільто, Ю.Л. Радченко, К.В. Годлевська, Ю.М. Кобюк. К.: , 2015. 314 с
8. Ставицька І. В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. ELR : <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1103>.
9. Ткачук Н.М. Педагогічні технології навчання в старшій профільній школі : навчально-методичний посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2016.184 с.
10. Ткачук Н.М, Матвейчук А. С., Шахраюк Л. В. Інтелектуально-творчий потенціал учнів: досвід розвитку та дослідження в умовах ЗЗСО. *Педагогічний пошук*. 2022. № 3. С. 16–19

Інтернет-ресурси

1. Інститут модернізації змісту освіти. URL: <https://imzo.gov.ua>
2. Онлайн-медіа про освіту та виховання дітей в Україні «Освіторія». URL: <https://osvitoria.media/>
3. Освітня платформа «Критичне мислення» <https://www.criticalthinking.expert/pro-nas/>
4. Студія онлайн-освіти «EdEra». URL: <https://www.ed-era.com/courses>
5. Освітній проєкт «На урок» <https://naurok.com.ua/project>